

УДК 811.161. +55'222

СУЧАСНЕ ДІАЛЕКТНЕ МОВЛЕННЯ З ПОГЛЯДУ ДИНАМІКИ

Оксана Костів

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра української мови,
вул. Університетська, 1, кімн. 234, 79001 Львів, Україна
тел.: (032) 239 47 17
ел. пошта: okkostiv@gmail.com*

Розглянуто діалект як динамічну категорію. Часто діалект є єдиним джерелом інформації про давні факти з історії етносу, історії його мови, про історичні контакти між жителями різних територій, про глобальні міграційні та колонізаційні процеси і зумовлені ними явища. Автор акцентує на тому, що лінгвогеографічні дослідження мовного простору дають змогу вивчати елементи діалектного мовлення, які перебувають у динаміці чи, навпаки, поступово стабілізуються, однак мають помітний вплив на літературне мовлення. Зокрема, такі тривкі характерні українські діалектні риси, як обниження наголошених голосних переднього та середнього рядів, асиміляція дзвінких приголосних за глухістю, парокситонічний наголос дієслівних форм та займенників – у мовленні вихідців з території їх поширення не тільки не зникає, а, навпаки, входить і в літературну мову вихідців з цієї території.

Ключові слова: динаміка й статика в мові, діалект, обниження наголошених голосних переднього ряду, асиміляція за дзвінкістю/глухістю, парокситонічний наголос.

Діалектне мовлення акумулює вербальні вияви матеріальної та духовної культури нації на всіх стадіях розвитку. Часто діалект є єдиним джерелом інформації про давні факти з історії етносу, історії його мови, про історичні контакти між мешканцями різних територій, про глобальні міграційні та колонізаційні процеси і зумовлені ними явища тощо. Та якими б вагомими для мовного поступу не були зовнішні чинники, однак систему загальнонаціональної мови й часткових діалектних підсистем визначають внутрішні закони, відповідно до яких формуються системно-структурні особливості національної мови, що сприяють розвитку різних рівнів мови в їхніх структурних взаємозв'язках, а також стимулюють проникнення (сприйняття та адаптацію) різносистемних рис унаслідок міжмовних контактів.

Сучасний стан говірок – важливий для дослідження динаміки діалектного мовлення. Загальновідомою є теза про впливи літературної мови на говіркове мовлення і, як результат, поступові зміни в ньому.

Звичайно, вплив літературної мови і, відповідно, варіативність як наслідок цього впливу – факт незаперечний, проте теза про майбутню цілковиту нівеляцію діалектів сьогодні вже втратила свою актуальність. У процесі взаємодії з літературною формою національної мови діалектне мовлення може подекуди модифікуватися, але не зникати. Причому різні рівні діалектної системи неоднаково реагують на вплив літературної мови: якщо лексична система відкритіша для поширення інновацій, то, наприклад, фонетичний рівень зазнає впливу (точніше, сприймає його) значно повільніше. Найпомітніші в системі літературної мови залишки діалектної вимови, яка здебільшого постійно тримається у представників певного діалекту, навіть коли вони давно не відчують на собі безпосереднього

впливу діалектного середовища. Зокрема, такі тривкі характерні українські діалектні риси, як обниження наголошених голосних переднього та середнього рядів, асиміляція дзвінких приголосних за глухістю – *хл'ін*, *ли'шка*, парокситонічний наголос дієслівних форм та займенників – *'була*, *'мого*, *'твого* у мовленні вихідців з території їх поширення не тільки не зникає, а, навпаки, входить і в літературну мову вихідців з цієї території.

Хоча “нелітературність” інших діалектних рис фонетичного рівня (переголосу [а] > [е] після м'яких приголосних, шиплячих та [й] (*м'іс'иц'* ‘місяць’, *'шипка* ‘шапка’) чи дорсально-палатальної вимови приголосних [з], [с], [ц] (*з' 'в'ір*, *'с' 'вито* ‘свято’) усвідомлюють навіть нефахівці, намагаючись уникати їхніх виявів у мовленні. Літературна мова не допускає також асимілятивного «укання» та «икання» (*сурока*, *тибе*), не вбирає або, сприйнявши, поступово «відсортовує» чужі словотворчі та формотворчі засоби, лексеми, фраземи, синтаксичні конструкції в зонах міжмовного та міждіалектного суміжжя [7, с. 227]. Окрім того, варіативності як наслідку взаємодії діалектної та літературної систем укладачі карт Атласу української мови (далі АУМ) не розглядають, тому що вона стосується однаково всіх українських говорів (можливо, позначається сильніше в новозитних говірках) і не створює протиставлення [1, с. 7].

Значно важливіше виявити ті діалектні тенденції, які зумовлюють зміни в межах самої діалектної системи. Важливим завданням сучасної лінгвогеографії, як зазначив П. Гриценко у вступі до III тому АУМ, є інтерпретація даних АУМ: «Самоочевидною сьогодні є також потреба регіональних лінгвогеографічних та дескриптивних студій, за допомогою яких можна було б визначити центри локальних діалектотворчих процесів, характер і напрями тих структурних змін, які не могли бути докладно відтворені в атласі» [1, с. 1].

Лінгвогеографічне дослідження діалектного простору дає нові, ще не виявлені досі навіть у найдокладніших діалектологічних працях можливості – вивчити елементи діалектного мовлення, які перебувають у русі або, навпаки, поступово стабілізуються. Лінгвістичні карти дають змогу виявити ядра (зони найбільшої концентрації) та периферії (зони поступового згасання) діалектних просторових конструкцій різних типів, елементи динамічного та статичного, їх співвідношення та зображати ці діалектні особливості за допомогою спеціальних засобів.

Часто самі носії діалектів ототожнюють своє мовлення з літературним, заперечуючи поширення діалектних рис. Як зауважує К. Глуховцева, «учасник розмови може спричинити до переходу на інший мовний код. Так буває, коли представник говірки спілкується із записувачем польового матеріалу, тоді діалектоносії нерідко намагається говорити літературною мовою, може уникати локально вживаних слів тощо» [2, с. 124]. Проте «літературне» мовлення діалектоносія відрізняється своїм діалектним впливом. Особливо це характерно для діалектоносіїв середнього й молодшого покоління.

Однозначно говорити про занепад діалектів не можна. Це підтверджують також і сучасні записи діалектного мовлення в говірках південно-західного наріччя, які зробили студенти-філологи упродовж діалектологічної практики останніх років. Матеріали (діалектні записи та електронні варіанти затранскрибованих текстів) зберігаються в архівах кафедри української мови Львівського національного

університету імені І. Франка.

Як приклад взаємодії літературного й діалектного в системі південно-західних говорів наведемо приклади записів діалектного мовлення. Діалектна вимова фіксує збереження фонетичних, морфологічних та лексичних рис у мовців різних вікових груп:

почн'імо з Введ'ен'а // бу'ли та'к'і забобони / шчо не'можна'було хо'дити по су'с'ідах на Овед'ен'а // як х'тос' при'шоу'перше – муш'чина / а не'ж'інка / то'гиби кра'шче бу'де вес'тис'а // то та'ке іа пам'а'тайу / а б'іл'ше н'іц // о / а'с'в'ато Анд'рейа 'дуже" пол'убл'али'наш'і д'іу'чата / бо то ж'можна'було воро'жити // во'ни си зби'рали в од'ній х'ат'і / п'ідго'т'о'ул'ували заздале'г'ід'в'іск і хо'лодну'воду // д'іу'чата с'н'івали'р'ізні п'іс'ні / та'к'і / іа'к'і з'нали і вили'вала'кожна на хо'лодну'воду го'ричій'в'іск // по'тому воро'жи'ли с'вою'суд'бу // (Інформатор Швець Марія Іванівна, 1948 р. н., освіта 7 класів, с. Станкове Стрийського р-ну Львівської обл.).

ну / ту'б'і ру'з'кажу'пру Р'ідво'ше та'ке / як ми'були / ну / шк'іл'ного'в'іку і та'к'і іа'їже'була та'ка / мо'жи / у'с'омуму / у'вос'муму'клас'і // ми'дуже'їс'і чи'кали'того'с'в'ата Р'ідва // ву'но у'нас'булу та'к'е прус'тен'к'е Р'ідво'али'було // та'ту до'л'іса п'у'їхав / при'в'із іа'лінку // іа'лінка'була та'ка прус'тен'ка / ми'її'ї у'х'ат'і пус'тавили / гу'ту'валис'і іграш'к'і / нач'іп'л'али // та'к'і'були іграш'к'і прус'тен'к'і / нив'ілик'і / на вир'ху та'ку вир'хуш'ку за'клали // іе'і'с'в'ітла'ни'булу ту'д'і та'кого на іа'лінку'ни'булу'с'в'ітла // бу'ли та'к'і ма'лен'к'і с'в'іч'к'е / шо ми'мус'іли та'к'суб'і пуприш'п'л'али та'кими приш'чеп'ками іа'к'на'лах'і / пуч'іп'л'али // і то'но дес'"трош'ка зас'в'ітили у'тої час іа'к'ви'чер'али і див'илис'і шуб'де'ни'загу'р'ілу'с'а // (Інформатор Тертека Марія Романівна, 1946 р. н., освіта 9 класів, смт Великий Любінь Городоцького р-ну Львівської обл.).

//ко'лис'"нази'вало'с'і П'ідве'рх'іу'л'а/ іа'к'зго'ри'їшло'в'ід Зе'лено'го'Гайу'і там'ц'ерква'була'тої у'нас'в'іу'тар'жи'їе/ іа'к'наш'у'ц'еркву в'іткр'івали'іа'го'вору'го'ло'сно'бо'їа'ни'чу'їу/ ту'ше'тої'в'іу'тар'триста'ш'ідис'ет'рок'іу'ма'ї/ в'іу'тар/ шо у'ц'еркві'їе/ а іа'к'ц'еркву'в'іткр'іли'к'іл'ку'то'їу'рок'іу// ту'зру'їну'вали'мо'її'мама'до'у'го'жили/ дев'ідис'ет'с'ім'рок'іу'мо'їа'мама'жила/ а ме'н'і'їу'в'іс'ім'дис'ет'п'їет'/ а'турки'/ ту'За'р'іписку'/ по'ли'За'р'іписку'/ то'було'м'істо'/ во'ни'зру'їну'вали'по'ди'вис'і'ди'тино'/ гребл'і'їе'коло'Бе'р'ц'іу'/ перша'коло'Бе'зодн'і'в'ід'Чир'в'іс'ка'Маку'венско'го'/ друга'гребл'і'коло'Бе'р'ц'іу'/ трета'на'Го'ло'д'іу'ї'а'чит'верта'їа'ж'у'Ник'ловичух/ зру'їну'вали'турки'/ то'к'іко'рок'іу'/ то'їе'на'писане// (Інформатор Ясінська Катерина, 1928 р. н., освіта 4 класи, с. Орховичі Самбірського р-ну Львівської обл.).

//а'ко'лис'с'в'ато'Івана'Ку'пала'с'в'атку'вали / то'було'шо'роз'ка'зати'і'зга'дати / брали'звечора'го'ту'вали'ве'лике'вогніш'че / то'с'а'нази'вало'Ку'пал'с'ке'вогніш'че'зби'рали'хмиз'с'су'хе'р'іш'ча / та'к'і'г'іл'ки'смер'іков'і'су'х'і / шоби'лехко'мож'було'їдо'го'п'у'тому'за'палити'або'їа'к'їа'к'би'дош'пада'ї'накр'івали'го'ч'имос'/ би'їно'добре'гор'іло'би'їасно'гор'іло/ і'по'тому'їс'а'мо'лод'вечором'зби'ралас'а / іш'ли'до'л'ісу'їшли'до'того'вогніш'ча / там'про'водили'їс'ак'і'ігри / с'н'іви / во'дили'та'їа'к'та'к'і'їа'к'хо'р'оводи'коло'того'вогніш'ча // (Інформатор Кольганович Ольга Орестівна, 1972 р. н., освіта вища, с. Завадівка Турківського р-ну Львівської обл.).

Отже, наведені тексти показують збереження основних фонетичних (дорсально-палатальна вимова, протеза, обниження наголошених голосних,

переголос, відсутність подвоєння), морфологічних (збереження форм двоїни, давні форми минулого часу, особливості відмінкових форм іменників), лексичних особливостей діалектної вимови на сучасному часовому зрізі.

Для виявлення характеру та причин змін на різних структурних рівнях діалектного мовлення важливим є вивчення процесів, їх дії й результатів (динаміки і статички) на основі даних сучасних діалектологічних досліджень, зокрема загальнономовного АУМ. Упродовж тривалого часу в діалектологічних студіях на першому плані перебував аналіз статичного в системі говірки, групи говірок чи усього діалектного простору. Унаслідок цього до 70-х років ХХ ст. виявлено й описано основні діалектні риси всіх структурних рівнів українського мовлення на його діалектній території. Не можна, однак, заперечити того, що в діалектному мовленні постійно відбуваються об'єктивні й закономірні зміни. Важливими катализаторами таких змін є взаємозв'язок та взаємовплив між діалектним мовленням та літературною формою національної мови. Переважають, однак, внутрішні процеси в самих діалектних системах, які приводять до постання якісно нових явищ, а також занепаду старих. Традиційно динаміку мовних явищ (у тому числі й діалектних) вивчають методами діахронного зіставлення та аналізу станів мови на різних часових зрізах, хоча ще в перші десятиліття ХХ ст. постало питання про вивчення динаміки в синхронії (Ф. де Сосюр, члени Празької лінгвістичної школи, у тому числі В. Матезіус, В. Сімович, Р. Якобсон, М. Трубецької) [6, с. 94–101]. Обґрунтовуючи тезу про динаміку в синхронії, вчені Празької лінгвістичної школи вперше почали розглядати основну характерну особливість мови не як сталу одиницю, а як особливу тенденцію.

Розвиток лінгвістичної географії особливо актуалізував питання, пов'язані з динамікою діалектного мовлення в синхронії. Аналіз даних загальнонаціонального та регіональних атласів довів, що, незважаючи на синхронний характер зображуваного діалектного матеріалу, лінгвогеографія все ж має певні засоби для картографування виявів процесуальності в діалектному мовленні. Динаміку українського діалектного мовлення опосередковано виявляють (навіть якщо це не було їхньою метою) і макродослідження українського діалектного простору (АУМ), і регіональні лінгвістичні атласи української мови. В основному динаміку діалектних особливостей на лінгвістичних картах відображають візуальні засоби – кольори, відтінки кольорів, значки різного розміру та форми, штрихування різного напрямку та інтенсивності, спеціальні графічні позначки в легендах, а також вербальні дані карт та коментарів до них – спеціальні ремарки; відомості про нескартографовані паралельні форми, зафіксовані в одному населеному пункті; розкриті в легендах позиційні вияви певної діалектної риси тощо. У коментарях до карт про рухомість мовних елементів свідчать ремарки: “частіше”, “рідше”, “молодше покоління”, “старше покоління”, “середнє покоління”, “інколи вживане”. Якщо ж автори карт чи цілих атласів свідомо намагаються відобразити динамічність певного діалектного явища, то створюють спеціальні позначки (напр., стрілки різної конфігурації, які використав у своєму атласі В. Латта для ілюстрації напрямку виявлених змін) [4, с. 114–120].

Основними виразниками статички та динаміки в діалектних просторових конструкціях є ядро та периферія. Ядро – місце найбільшої концентрації виявів певної діалектної риси одного структурного рівня чи суми рис, що реалізується найбільш послідовно, незалежно від позиції у слові та характеру дистрибуції, в

мовленні представників різних вікових груп. Периферія – місце поступового нагромадження в просторі (в напрямі до ядра) окремих позиційних та інших діалектних особливостей, які сконцентровані в ядрі. Можна стверджувати, що статика риси чи суми рис (явище) зосереджена в ядрі, а її динаміка (тенденція) – на периферії та в міжпериферійних обширах. В українському діалектному просторі можна виокремити осередки, у межах яких сконцентровано максимум діалектних рис відповідних просторових конструкцій. На таких обширах процесуальність менш помітна, але це не означає, що скристалізовані там особливості є абсолютно статичні (не лабільні). Дослідження показали, що абсолютної статичності може не бути навіть у ядрі. Матеріали АУМ часто виявляють динамічні процеси (менш інтенсивні) і в ядрах просторових діалектних конструкцій. Висока концентрація всіх можливих виявів певної діалектної риси в ядрі приводить до того, що мовці – вихідці з даної території – дуже часто навіть своє літературне мовлення поповнюють діалектними елементами. Так ядра просторових діалектних конструкцій виступають як потенційні мовотворчі центри.

Динаміка послідовно виявляється на периферії діалектних просторових конструкцій. На зіткненні латеральних частин периферійних ареалів унаслідок накладання та взаємодії різнодіалектних особливостей найпослідовніше виявляється динамічність на всіх структурних рівнях. У латеральних частинах ареалів динаміка однієї діалектної риси виявляється по-різному. На фонетичному рівні вона виражена в існуванні позиційно зумовленого розрізнення, амплітуди коливань у межах звукового поля реалізації фонем, у паралельному вживанні різних виявів фонем. Особливо виразно проявляються риси динаміки в специфічно взаємозв'язаних латеральних частинах периферійних ареалів суміжних просторових конструкцій, де взаємонакладаються різнодіалектні особливості.

З урахуванням стратиграфії ареалу просторової діалектної конструкції з ядром та периферією досліджено особливості окремих рис одного структурного рівня (фонетичного) та одного з виявлених комплексів нашарованих діалектних рис на території південно-західного наріччя, визначено ядра та периферійні ареали найважливіших фонетичних рис цього обширу – зміни артикуляції голосних переднього ряду в наголошеній позиції, а також процесу асиміляції приголосних за дзвінкістю/глухістю в діалектному обширі, охопленому другим томом АУМ.

Вибір названих рис фонетико-фонологічного рівня за об'єкт аналізу зумовлений тим, що зміни в артикуляції наголошених голосних переднього ряду, оглушення дзвінких приголосних – це явища, які не лише охоплюють значну частину південно-західного наріччя, а й увійшли в літературне мовлення вихідців з цієї території.

Обниження наголошених голосних переднього ряду віддавна цікавило вчених, які в різний час вивчали його засобами діалектології. Методи лінгвістичної географії дали змогу описати та картографувати вияви цієї риси. У результаті накладання позиційних виявів обниження наголошених голосних переднього ряду, зокрема [и], сформульовано лінгвістичні характеристики ядра цього явища: послідовне обниження артикуляції [и] після задньоязикових [к], [х] та фарингального [г] – *'г'енути, ж'ін'к'у'*; передньоязикових [т], [д], [с], [з] – *хо'ди'ти, 'си'вий*; шиплячих [ж], [ч], [ш] – *при'чи'на, 'ши'ти*; губних [б], [п], [в], [м] – *ро'би'ли, 'ви'д'іти, ку'ни'ти, 'ме'кати*; сонорних [л], [р], [н] – *ку'лес', ста'рей, ви'лекий, гра'не'ц'і, 'кре'вати'*.

Відповідно до визначених ознак на території, охопленій другим томом АУМ, виявлено два ядра обниження наголошених голосних переднього ряду (у волинському та східнокарпатському регіонах), що мають свою специфіку та особливості функціонування. Основною ознакою названих епіцентрів обниження є повна нейтралізація фонемної опозиції, насамперед /и/ ~ /е/, у результаті чого модифікується система наголошеного вокалізму. Нижчу частотність має зміна /е/ в /а/, яка відбувається лише на субфонемному рівні (у східнокарпатських говірках). Наголошений голосний [i] різного походження в ядрі обниження також змінює артикуляцію, а в системі вокалізму гуцульських говірок набуває вже статусу фонемі /и'/ [5, с. 390–398].

Периферію діалектної просторової конструкції обниження характеризує вживання паралельних структур з наявністю та відсутністю цієї риси, а також залежність змін в артикуляції голосних від консонантного оточення (наддністрянські, східна частина бойківських, подільські, буковинські говірки).

Окреслення ареалу обниження наголошених голосних переднього ряду дало змогу зіставити його з подібним щодо поширення ареалом іншої діалектної риси фонетико-фонологічного рівня – переголосу ['a] > ['e] після палатальних приголосних та [й]. Накладання ареалів переголосу та обниження наголошених голосних переднього ряду виявило схожу конфігурацію площ їх поширення, особливо щодо ядер. Це дало змогу припустити, що підвищення артикуляції голосного заднього ряду [a] внаслідок переголосу ['a] > ['e] після палатальних приголосних та [й] компенсується обниженням наголошених голосних переднього ряду. Отже, дані лінгвогеографічного аналізу, підтверджені записами суцільних текстів, свідчать, що вияви обниження на значній діалектній території – це ймовірний наслідок дії компенсаторної тенденції в мові.

Аналіз умов існування, причин виникнення та території поширення іншої характерної риси південно-західного наріччя – асиміляції приголосних за дзвінкістю/глухістю – дав змогу локалізувати ядро явища на українсько-польському прикордонні. Міра поширення цієї риси на схід, тобто зменшення сили її дії, зберігає в стратиграфії ареалів виразний вертикальний напрям. Дослідження виявили, що в наддністрянських, надсянських, лемківських, частково бойківських говірках для дзвінкого приголосного характерне послідовне оглушення перед глухими приголосними (в усіх позиціях у слові), а глухий одзвінчується не лише перед дзвінкими консонантами (норма літературної вимови), але й перед сонорними, голосними та [й], [ў]. Від ядра оглушення неоднорідно поширюється в різних напрямках. На українській діалектній території (у межах II тому АУМ) частотність виявів оглушення та одзвінчення (перед сонорними й голосними) послідовно зменшується в напрямі на північний схід: на території західноподільських, покутсько-буковинських, гуцульських говірок, східної та центральної частин говірок Наддністрянщини, східноволинських і середньополіських говірок дзвінкість приголосних перед наступними глухими консонантами збережена послідовніше, одзвінчення в невластивих літературній мові позиціях немає зовсім [3, с. 148–153].

Отже, в разі горизонтального плану дослідження можна спостерігати за поступовим наростанням діалектних рис одного структурного рівня в їх різних позиційних виявах, ареали яких збігаються в ядрі. Така їх стратиграфія підтверджує думку про існування тенденції, вияви якої «кристалізуються» в ядрі, творючи в

ньому відносно стабільне діалектне явище. Стратиграфія ареалів не означає послідовності в утворенні відповідної діалектної просторової конструкції. Такого типу ареали стосуються передусім рівнів синтагматичної акцентуації та фонетико-фонологічного, причому дослідження підтвердило думку, що формування діалектних просторових конструкцій фонетико-фонологічного рівня зумовлене особливостями синтагматичної акцентуації – вияву цих фонетичних рис відповідно до сили наголошування (квантитативності, експірації, темпу мовлення) з її ядрами та периферією.

Результати роботи доповнюють уявлення про процеси, які відбуваються в сучасному українському діалектному мовленні, ілюструють методику пошуку в діалектному просторі осередків українського мовотворення, а також вказують на способи і зміст впливу останніх на літературне мовлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Атлас української мови. – Т. 3. – К., 2001.
2. Глуховцева К. Діалектоносій як дискурсивна особистість // Діалекти в синхронії та діахронії: загальнослов'янський контекст. – К., 2014. – С. 124.
3. Костів О. Асиміляція приголосних звуків української мови за дзвінкістю / глухістю (ядро та периферія) // Збірник праць і матеріалів на пошану професора Івана Ковалика. – Л. : Львів. нац. ун-т, 2003. – С. 148–153.
4. Костів О. Вияви динаміки в Атласі української мови // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Л. : Львів. нац. ун-т, 2009. – Вип. 46. – Ч. II. – С. 114–120.
5. Костів О. Дистрибуція обниження голосних у південно-західних говорах // Українська історична та діалектна лексика : Зб. наук. праць. – Л. : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2003. – Вип. 4. – С. 390–398.
6. Костів О. Ідеї Празької лінгвістичної школи в українському мовознавстві першої третини ХХ ст. // Вісник Львів. ун-ту. Сер. філологічна. – Л. : Львів. нац. ун-т, 2000. – Вип. 29. – С. 94–101.
7. Коць-Григорчук Л.М. Лінгвістично-географічне дослідження українського діалектного простору. – Нью-Йорк ; Л. : Вид-во НТШ, 2002. – 267 с.

Стаття надійшла до редколегії 02. 09. 2015

доопрацьована 03. 10. 2015

прийнята до друку 20. 10. 2015

CONTEMPORARY DIALECT SPEECH IN THE DYNAMIC ASPECTS

Oksana Kostiv

*Lviv Ivan Franko National University,
Department of the Ukrainian Language,
1 Universitetska St., room 234, 79000 Lviv, Ukraine
tel.: (032) 239 47 17
e-mail: okkostiv@gmail.com*

In the article, an author attempted to specify the concept of dialectics as a dynamic category. Current status of dialects – is important to study the dynamics of dialect speech. Dialectal speech accumulates verbal expressions of material and spiritual culture of the nation. Often a dialect is the only source of information about the history of old facts ethnicity, history, its language, the historical contacts between residents of different areas of global migration and colonization processes and phenomena caused by them, etc.

Different levels dialect systems react differently to the impact of language. Lexical system, for instance, is more open to the diffusion of innovation. Phonetics level, conversely, reacts much slower.

Most notable on the background of literary language are such dialectal features that representatives of a particular dialect retain even being outside the direct influence of dialect environment.

In particular, such very lasting characteristic Ukrainian dialectal features as:

- lowering of stressed front vowels /и/ ~ /е/ – *ни^еро^езе, оз^еір^еке;*
- assimilation of voiced consonants to their voiceless pair – *хл^іін, ли^ешка;*
- paroxytone accent in pronouns and verb forms – *була, мого, твого.*

The author emphasizes that the studies of language space by method of linguistic geography make it possible to identify the elements of dialect speech, which are the dynamic or gradually stabilize.

Linguistic maps can give us the most possibilities reveal the nucleus (zone, where features have the highest concentration) and the periphery (zones of gradual extinction of features) dialect spatial structures of various types, static and dynamic elements, their relationships and portray these dialectal features using special tools.

The conclusions of the author are discovering understanding of the processes occurring in the Ukrainian dialect speech, and they are illustrating the newest method of search space dialect zones vibration and centers of language creation.

Key words: dynamics and static's in a language, dialect, lowering of stressed front vowels, assimilation of voiced consonants, paroxytone accent.